DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.02

УДК 340.132.6

В.К. АНТОШКІНА

*Валерія Костянтинівна Антошкіна, кандидат
юридичних наук, доцент, доцент Бердянського
університету менеджменту і бізнесу**

ORCID: 0000-0003-2136-3073

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИМОГ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ТЛУМАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Повною мірою ми згодні з авторами, які вважають сучасний етап розвитку вітчизняного права динамічним з формуванням абсолютно нових концепцій і підходів до регулювання тих або інших відносин і відповідно прийняттям в досить стислі терміни значного за обсягом нормативного матеріалу, реалізація якого вимагає насамперед усвідомлення змісту норм права, наявних в прийнятих актах¹. Без глибокого розуміння змісту норм права неможлива їх ефективна реалізація. Саме з цієї причини тлумаченню права, спрямованому на пізнання і роз'яснення змісту правових норм, останнім часом приділяється все більше уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми тлумачення правових норм та юридичної техніки висвітлювались у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Це С.С. Алексєєв, У. Бернам, Є.В. Васильовський, О.Б. Венгеров, М.О. Власенко, Ю.Л. Власов, М.М. Вопленко, О.В. Капліна, М.М. Коркунов, П.О. Недбайло, А.С. Піголкін, П.М. Рабінович, Б. Спасов, А.О. Селіванов, І.Д. Сліденко, В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, Г.О. Христова, О.Ф. Черданцев, Ю.С. Шемшученко, Г.Ф. Шершеневич та ін.

У радянській юридичній літературі значну увагу приділено з'ясуванню сутності юридичної техніки, наведено різноманітні, іноді повністю протилежні погляди. Більшість авторів юридичну техніку зводять до сукупності правил або до системи правил і прийомів. Але останнім часом радикальні зміни у законодавстві та створення національних правових систем перетворили ці наукові результати на малозастосовні на сучасному етапі.

До того ж залишаються недостатньо дослідженими питання юридичної техніки, особливості використання її прийомів і способів в правозастосуванні та тлумаченні правових норм. Також відсутнє комплексне дослідження методологічних підходів впливу недоліків юридичної техніки на процес тлумачення.

Формулювання мети статті. Метою даної роботи є визначення впливу юридичної техніки на процес тлумачення.

Виклад основного матеріалу. Професор Н.М. Оніщенко вказує, що законотворення часто оминає професійних розробників-юристів, і тому нерідко закони стають утіленням політичної волі парламенту. При цьому лишаються поза увагою правова експертиза і принцип системності правового регулювання суспільних відносин. Законодавча техніка в Україні по суті ігнорується учасниками законодавчого процесу, а про її вдосконалення взагалі немає мови². Даний стан речей призводить до необхідності застосування тлумачення.

На наш погляд, достатньо повно необхідність та причини існування механізму тлумачення права пояснює Л.Н. Александрова³:

1. Норми права, що містяться в нормативних актах, виражаються за допомогою слів, пропозицій, формулювань, для розуміння сенсу яких, значення і логічного зв'язку між ними, потрібна розумова діяльність.

2. У нормативних актах воля держави виражена через засоби і прийоми юридичної техніки, що потребує для правильного їх пояснення спеціальних юридичних знань.

3. Мова закону не спрямована на конкретну особу. Текст закону відрізняється безособовістю викладу, стислістю формулювань, а також значною формалізацією, що веде до частого виникнення у правозастосувача необхідності розшифровування цих формулювань.

© В.К. Антошкіна, 2019

* *Valeriya Antoshkina, Ph.D. in Law, Associate Professor, Associate Professor of Berdyansk University of Management and Business*

4. Недосконалість і неадекватне використання законодавчої техніки. Відсутність точної і зрозумілої мови нормативного акта тягне за собою необхідність конкретизації формулювань, при якому не повинно бути втрачено істинний сенс правової норми.

Водночас Г.О. Саміло виокремлює дещо інші ознаки й особливості норм права, які викликають необхідність тлумачення⁴:

1. Норми права мають загальний і абстрактний характер, коло їх дії поширюється на велику кількість суб'єктів і ситуацій. Разом із тим вони реалізуються в конкретних діях осіб у конкретних випадках. Отже, виникає потреба деталізувати й розкрити зміст норми права, вираженої в загальній та абстрактній формах, і таким чином наблизити його до конкретних дій суб'єкта та ситуацій.

2. Кожна норма права регулює певний вид суспільних відносин, окреслений у ній загальними рисами. Конкретні відносини, які регулює норма права, є вельми численними. Вони мають індивідуальні особливості й водночас суттєві риси, характерні для всіх видів відносин. Ця обставина в процесі реалізації норм права породжує багато питань, що належать до змісту норм права, відповіді на які можна отримати лише шляхом тлумачення.

3. Норми права діють досить тривалий час. У період їх дії у результаті розвитку економічних та суспільних відносин виникають нові ситуації, які підпадають під регулювання певних норм права в силу їх загального характеру.

4. Норми права мають певну мовно-логічну зовнішню форму, особливості якої потребують тлумачення.

5. Логічні форми не тотожні граматичним, логіка не зливається з граматиною. Слово не дає повного уявлення про сутність речі, яку воно означає, слова не мають єдиної інтерпретації. Зв'язок між словом і поняттям ускладнюється тим, що значення слова в мові охоплює не весь зміст поняття, а лише загальновідому його частину, і тут слово опиняється в своєму значенні вужчим за поняття.

6. Суб'єкти суспільних відносин належать до різних соціальних верств, професій, мають різний життєвий досвід, різну правову й моральну свідомість, сприймають однакові явища дійсності з різним ступенем точності, широти і глибини.

Під час тлумачення іноді виявляються різні недоліки, що мають місце в системі законодавства (наприклад, прогалини в праві, конкуренція норм, правові колізії).

Під прогалиною у праві розуміють відсутність норми права, відповідно до якої повинно вирішуватися питання, що вимагає правового регулювання. Основними причинами їх виникнення є наступні:

- законодавець не охопив життєві ситуації, що вимагають правового регулювання;
- у результаті недоліків юридичної техніки. – недотримання вимог юридичної техніки;
- постійний розвиток суспільних відносин.

Виокремлюються суб'єктивні і об'єктивні чинники і умови виникнення законотворчих помилок, що потребують застосування процедур тлумачення (рис. 1).

А.В. Зубенко зазначає, що «ефективність правового регулювання в значній мірі залежить від юридичної техніки викладення тексту правових актів, яка має певну специфіку і для інтерпретаційних актів, з урахуванням особливостей їх завдань і функцій»⁵.

С.С. Алексєєв під юридичною технікою розуміє сукупність засобів і прийомів, використовуваних відповідно до правил при виробленні й систематизації правових нормативних актів. Він зазначає, що «за своїм змістом юридична техніка складається з двох елементів: а) технічних засобів і б) технічних прийомів»⁶.

Рис. 1. Суб'єктивні і об'єктивні чинники і умови виникнення законотворчих помилок, що потребують застосування процедур тлумачення

М.Л. Давидова розглядає юридичну техніку як систему засобів, використовуваних при складанні правових актів і здійсненні іншої юридичної діяльності⁷.

А.Ф. Черданцев юридичну техніку трактує як сукупність правил, прийомів, способів підготовки, складання, оформлення юридичних документів, їх систематизації й обліку⁸.

На думку Н.В. Овчиннікова, в загальному вигляді юридична техніка є системою засобів, прийомів, правил підготовки, оформлення і реалізації юридичних документів⁹.

У зв'язку з цим Т.В. Кашанина виділяє наступні види юридичної техніки:

- сукупність юридичних інструментів;
- найбільш доцільне перетворення інформації на правовий акт;
- ефективне проведення юридичної роботи.

М.Л. Давидова проводить класифікацію за діаметрально протилежним критеріями:

- формальний підхід – юридична техніка включає тільки правила зовнішнього оформлення правових актів, надання їм належної форми, відповідає за мову, стиль, нумерацію, не змінюючи змісту;
- змістовний підхід – юридична техніка є засобом удосконалення права і за формою, і за змістом, забезпечує не тільки гарний зовнішній вигляд правових актів, а й їх відповідність життєвим реаліям, адекватне відображення суспільних потреб¹⁰.

Необхідно розрізнати інструментарій юридичної техніки й юридичної технології (табл. 1).

Таблиця 1

Інструментарій юридичної техніки й юридичної технології

Юридична техніка	Юридична технологія
«сукупність правил, прийомів, способів підготовки, складання, оформлення юридичних документів, їх систематизації та обліку» ¹¹	«засоби (процедури) нормативної побудови змісту джерел права» ¹²
Мета – виклад волевиявлення суб'єкта правотворчості, при якому забезпечується простота, ясність, зрозумілість, однаковість юридичного тексту, відсутні логічні суперечності й зведено до мінімуму або взагалі усунуто за допомогою спеціальних методів і прийомів інші правотворчі помилки	Мета – лаконічно упорядкувати застосування методів і прийомів юридичної техніки
Взаємопов'язані правотворчі дисципліни	
Негласний, само собою зрозумілий обов'язок – використання їх правил, рекомендацій, прийомів, способів, засобів у правотворчій, правозастосовній й інтерпретаційній діяльності	
Однотипне корисне завдання – забезпечення формальної і змістовної якості правового акта	

Техніко-юридичні засоби і прийоми за змістом С.С. Алексєєв розділяє на дві групи:

- засоби і прийоми юридичного вираження волі законодавця або воля суб'єкта індивідуального акта (спеціально-юридичний зміст безпосередньо змісту акту як форми права, конструювання правових актів);
- засоби і прийоми словесно-документального викладу змісту акта (торкається тільки зовнішньої форми правових актів як документів)¹³.

Між даними групами існує певний взаємозв'язок. Так, юридичне вираження втіленої в акті волі знаходить зовнішній виклад у тих або інших особливостях словесно-документальної форми, тобто існує як самостійний різновид правової реальності, так і проявляється в зовнішній формі.

Техніко-юридичні правила створення правових актів закріплено на нормативному рівні: 1) Рекомендації з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих НПА (постанова колегії Мін'юсту «Рекомендації з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих НПА» від 27 березня 1998 р. № 3); 2) Методичні рекомендації щодо розроблення проєктів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки (постанова колегії Міністерства юстиції України «Методичні рекомендації щодо розроблення проєктів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки» від 21 листопада 2000 р. № 41); 3) Правила підготовки проєктів Кабінету Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України «Правила підготовки проєктів Кабінету Міністрів України» від 06 вересня 2005 р. № 870); 4) Методичні рекомендації з підготовки та оформлення проєктів законів України, НПА Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки (наказ МНС України «Методичні рекомендації з підготовки та оформлення проєктів законів України, НПА Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки» від 10 грудня 2007 р. № 851); 5) Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (методичні рекомендації) (Правила оформлення проєктів законів та основні вимоги законодавчої техніки (методичні рекомендації): Апарат Верховної Ради України, 27 листопада 2014 р.).

Узагальнюючи існуючі погляди та практику, нами пропонується більш складна структура юридичної техніки, представлена на рис. 2.

Рис. 2. Структура юридичної техніки

Проте не всі науковці підтримують такий підхід до структурування юридичної техніки.

Так, Ж.О. Дзейко вважає, що сьогодні можна говорити про історіографію законодавчої техніки¹⁴.

Юристи-практики частіше оперують терміном «нормопроектна техніка». Деякі із них нормотворчу техніку розглядають як різновид (складову) юридичної техніки¹⁵. На думку інших, поняття нормотворчої техніки є ширшим за поняття юридичної техніки¹⁶.

Під нормотворчою технікою пропонується розуміти спосіб вироблення не лише юридичних, а й інших норм (корпоративних, технічних тощо). Через те, що юридична техніка спрямована на вироблення та реалізацію саме юридичного права державним апаратом, то термін «правотворча техніка» теж не достатньо точно відображає зміст цього правового феномена. Він також не враховує, що юридична техніка – це спосіб не лише творення права, а й його реалізації в юридичній діяльності¹⁷.

Юридична техніка класифікується С.С. Алексєєвим значно вужче¹⁸:

- за видами правових актів, які обслуговує сукупність технічних прийомів і засобів: законодавча (правотворчу) і техніка індивідуальних актів;
- за змістом прийомів і засобів.

Законодавча техніка є вирішальною для загальної теорії права.

Техніка індивідуальних актів застосовується в основному в конкретних юридичних дисциплінах (процесуальне, цивільне та ін. права).

Інтерпретаційна техніка, як вид юридичної – техніка створення актів, що роз'яснюють норму й виявляють її точний зміст¹⁹. За своїм змістом інструментарій інтерпретаційної техніки аналогічний як у юридичної техніки. Особливість інтерпретаційної техніки в її застосуванні лише при складанні актів інтерпретаційної діяльності та направленості на пізнання й передачу справжнього змісту приписів права з метою інтерпретації норм права.

Техніка тлумачення юридичних норм є одним із різновидів юридичної техніки й охоплює систему засобів, правил, прийомів, способів тлумачення.

І.Д. Шутак структурує техніко-юридичний інструментарій тлумачення норм права наступним чином:

- власне техніка тлумачення норм права: технічні засоби (тексти нормативних документів, наукова література, комп'ютерна техніка, прилади тощо);
- технологія тлумачення норм права: прийоми, способи, методи, які мають нематеріальний характер і належать до вміння (мистецтва) проводити інтерпретаційну роботу²⁰.

Для формування техніко-юридично якісних інтерпретаційних актів, на думку А.В. Мочерад, треба забезпечити відповідний рівень техніко-юридичних знань інтерпретаторів – вміння оперувати теоретично і практично категоріями інтерпретаційної техніки, володіння культурою мислення та мистецтвом логічного аналізу, знання загальних законів аналізу й вміння правильно їх вибудовувати в письмовій та усній формах. До того ж слід залучати до процесу тлумачення фахівців – нормопроектантів, знавців юридичної техніки, проводити відповідне навчання задля підвищення рівня спеціальних знань суб'єктів інтерпретаційної діяльності²¹.

Крім того, проблема тлумачення ускладнюється відсутністю належним чином нормативно закріплених правил і вимог щодо юридичної природи та техніки актів тлумачення норм права.

Юридична техніка має три основні прояви, три форми існування:

1. Сукупність засобів і прийомів нематеріального, технічного характеру – зовнішні інструменти і способи організації правового матеріалу, які використовуються при виробленні, оформленні й систематизації багатьох різних актів. Проте вони мають також і нематеріальний характер через вираження в певних ідеологічних явищах і категоріях (юридичні конструкції, прийоми викладу норм та ін.).

2. Правила (норми), відповідно до яких використовується юридична техніка. Ефективне застосування технічних засобів і прийомів закріплюється в правилах юридичної техніки, які містяться в нормативних актах (наприклад, інструкції з підготовки і оформлення законопроектів).

3. Рівень досконалості нормативних актів в якості форми права, який в країні визначається за реальним використанню технічних засобів і прийомів у законодавстві, в правових актах.

Із застосуванням комплексного підходу пропонується структурувати інструментарій юридичної техніки наступним чином:

- засоби – предмети, що використовуються в процесі юридичної роботи: тексти правових актів; джерела, в яких публікуються правові акти, засоби розмножувальної техніки для їх друку; картки, вклейки, жур-

нали, книги, зошити, які використовують для систематизації нормативних актів; комп'ютери та програмне забезпечення для написання юридичних документів; фотоапарати для фіксації розташування предметів на місці події і т.д.;

– прийоми – дії в процесі юридичної роботи: узгодження проєктів юридичних документів, протоколи розбіжностей, відсилання до іншого нормативного акта;

– способи – складна за змістом діяльність, яка складається із сукупності прийомів: конструкція договорів, розгляд розбіжностей по законопроекту, стадії застосування права;

– методи – шляхи досягнення мети в процесі юридичної роботи (наприклад, в процесі тлумачення права – порівняльний, системний, структурний, функціональний, історичний, логічний та ін.).

Створення якісних нормативно-правових актів можливе за умови належного використання інструментарію правотворчої техніки. Якщо попередження та усунення недоліків – процес, що може тривати певний час, то їх подолання має здійснюватись негайно у процесі правозастосовальної діяльності.

Загальноновизнаними формами удосконалення (через підвищення якості) НПА України є прийняття НПА у новій редакції, внесення змін до НПА, кодифікація НПА, офіційне тлумачення-роз'яснення НПА, тобто вдосконалення відбувається через правотворчу та правоінтерпретаційну діяльність. Аналіз практики удосконалення НПА вказує на те, що у тих випадках, коли у НПА чітко виражені (колізії, прогалини, невиправдане дублювання) та частково виражені (інші техніко-технологічні помилки) недоліки, вони усуваються зазначеними способами. А ось приховані (латентні) недоліки частіше згладжуються шляхом офіційного тлумачення НПА або правотворчими, або ж спеціально уповноваженими органами (тобто через делеговане тлумачення). Названі форми удосконалення НПА України відповідають основним характеристикам правотворення (зокрема кодифікації) та правотлумачення. Визначальними компонентами для результатів нормотворчої діяльності є нормопроектна техніка та нормотворчий процес (процедура, технологія), для офіційного тлумачення (на що звертають увагу сучасні науковці) – правотлумачна техніка²².

Правові презумпції, фікції та аксіоми є різновидами засобів юридичної техніки, а саме – правотворчої техніки. Вважати їх елементами правозастосовної чи правоінтерпретаційної техніки можна лише частково через існування особливостей застосування й тлумачення нормативно-правових приписів, у яких вони містяться. Однак це більшою мірою складові саме цих видів юридичної техніки, а не техніки нормотворення. Тому точніше говорити про правові презумпції, правові фікції та правові аксіоми як засоби нормопроектно-тлумачальної техніки. Проте для цього немає достатніх підстав. Найдоцільніше розглядати правові презумпції, правові фікції та правові аксіоми як самостійні засоби нормотворчої техніки²³.

Висновки. Таким чином, недосконалість юридичної техніки, і передусім прогалини в законотворчості (нормотворчості), ведуть до виникнення необхідності тлумачення правових норм. Правозастосовна діяльність потребує змістовного розуміння змісту норм права, що реалізуються, отже, процес тлумачення в разі порушення правозастосовної техніки важливий і для цього елементу юридичної техніки. Саме тому некваліфіковано використані прийоми законодавчої техніки під час створення нормативно-правового акта справляють суттєвий вплив на процедури тлумачення та застосування права. Отже, враховуючи невисокий рівень нормотворчої техніки, в тому числі при складанні правоінтерпретаційних документів, цілком зрозумілим є науковий і практичний інтерес до цієї сфери, що обумовлює подальші дослідження.

¹ Харьковская цивилистическая школа: в духе традиций: монография / под ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2011. 296 с. С. 41.

² Оніщенко Н. Гармонізація правової системи України: основні напрями та тенденції. *Юридична газета*. 2006. № 18/78. С. 11.

³ Александрова Л.Н. Толкование юридических норм и его влияние на судебную практику. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. 2007. № 15 (39). С. 20–24. С. 21.

⁴ Саміло Г.О. Проблеми тлумачення правових норм. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. 144 с.

⁵ Зубенко А.В. Помилки в інтерпретаційних актах: походження та засоби усунення. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Сер. 18 «Економіка і право». 2013. Вип. 21. С. 110–115. С. 113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2013_21_16 (дата звернення: 02.11.2019).

⁶ Алексеев С.С. Общая теория права. Москва, 1982. Т. 2. 356 с. С. 266.

⁷ Давыдова М.Л. Юридическая техника: проблемы теории и методологии: монография. Волгоград: Из-во ВолГУ, 2009. 318 с. С. 50.

⁸ Черданцев А.Ф. Теория государства и права. Москва, 1999. 432 с. С. 366.

⁹ Овчинников Н.В. Интерпретационная юридическая техника. *Молодой ученый*. 2015. № 3. С. 661–663. URL: <https://moluch.ru/archive/83/15170> (дата звернення: 05.11.2019).

¹⁰ Давыдова М.Л. Юридическая техника: проблемы теории и методологии: монография. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2009. 318 с. С. 38.

¹¹ Панько К.К. Методология и теория законодательной техники уголовного права России. Воронеж: Изд-во Воронеж, ун-та, 2004. 27 с. С. 28.

¹² Луць Л.А. Загальна теорія держави та права. Київ: Атіка, 2008. 412 с. С. 185.

¹³ Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х т. Москва: Юридическая литература, 1981. Т. 2. 356 с. С. 272.

¹⁴ Дзейко Ж.О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження. Київ: Київський університет, 2007. С. 21–27.

¹⁵ Риндюк В.І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2008. С. 10–16.

- ¹⁶ Косович В.М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-правових актів України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2015. 488 с. С. 146.
- ¹⁷ Риндюк В.І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2008. 20 с. С. 10–16.
- ¹⁸ Алексеев С.С. Вказана праця. С. 272.
- ¹⁹ Дутко А.О. Юридична техніка: види та зміст. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Сер. «Юридична». 2006. № 3. С. 25–33. С. 28.
- ²⁰ Шутак І.Д. Юридична техніка тлумачення норм права. *Науково-інформаційний вісник*. Серія «Право». 2015. № 11. С. 18–24. С. 20.
- ²¹ Мочерад А.В. Ефективність інтерпретаційної діяльності: техніко-технологічні аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 30–34. С. 33.
- ²² Косович В.М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-правових актів України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2015. С. 123.
- ²³ Там само.

References:

- Spasybo-Fateeva, Y.V. (Ed.). (2011). *Kharkov Civil School: in the spirit of tradition*. Kharkov: Pravo [in Russian].
- Onishchenko, N. (2006). Harmonization of the legal system of Ukraine: main directions and tendencies. *Yurydychna hazeta*, 18/78, 11 [in Ukrainian].
- Aleksandrova, L.N. (2007). *Interpretation of legal norms and its influence on jurisprudence*. *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A.I. Gertsena*, 15 (39), 20–24 [in Russian].
- Samilo, H.O. (2017). *Problems of interpretation of legal norms*. Zaporizhzhya: ZNTU [in Ukrainian].
- Zubenko, A.B. (2013). *Errors of interpretative acts: origin and remedies*. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Ser. 18 «Ekonomika i pravo», 21, 110–115 [in Ukrainian].
- Alekseyev, S.S. (1981). *General Theory of Law*: (Vol. 2) Moskva: Yuridicheskaya literatura [in Russian].
- Davydova, M.L. (2009). *Legal technique: problems of theory and methodology*. Volgograd: Volgi [in Russian].
- Cherdantsev, A.F. (1999). *Theory of State and Law*. Moskva [in Russian].
- Ovchynnykov, N.V. (2015). *Interpretative legal technique*. *Molodoy uchenyy*, 2015, 661–663 [in Russian].
- Pan'ko, K.K. (2004). *Methodology and theory of legislative technique of criminal law of Russia*. Voronezh: Yzd-vo Voronezhskogo universiteta [in Russian].
- Luts', L.A. *General theory of state and law*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
- Dzeyko, Z.H. (2007). *A. Legislative technique in Ukraine: A Historical-Theoretical Study*. Kyiv: Kyivskiy universitet [in Ukrainian].
- Ryndyuk, V.I. (2008). *Legislative technique: concepts, forms, types, implementation in Ukraine*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
- Kosovich, V.M. (2015). *General theoretical aspects of improvement of normative legal acts of Ukraine*. Doctor's thesis. L'viv [in Ukrainian].
- Dutko, A.A. (2006). *Legal technology: types and content*. *Naukovyy visnyk L'vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Ser. «Yurydychna», 3, 25–33 [in Ukrainian].
- Shutak, I.D. (2015). *Legal technique for interpreting the rules of law*. *Naukovo-Informatsiynyy visnyk*. Seriya «Pravo», 11, 18–24 [in Ukrainian].
- Mocherad, A.V. (2016). *Effectiveness of interpretive activity: technical and technological aspects*. *Porivnyal'no-analitychne pravo*, 4, 30–34 [in Ukrainian].

Резюме

Антошкіна В.К. Проблеми реалізації вимог юридичної техніки і їх вплив на процес тлумачення.

У статті визначено причини, фактори та умови, що викликають необхідність тлумачення правових норм, з виокремленням об'єктивних та суб'єктивних. Встановлено, що однією з причин необхідності тлумачення є недосконалість законодавства, яка викликана недодержанням вимог юридичної техніки, яким приділено з цих позицій значну увагу. Досліджено сутність юридичної техніки, її правила, прийоми та види, структурні елементи, форми існування.

Також у рамках даної проблематики автором визначено питання дотримання техніки складання якісних інтерпретаційних актів. Надано рекомендації щодо можливих способів підвищення якості вказаних актів.

Ключові слова: юридична техніка, тлумачення права, недосконалість законодавства, законодавча техніка, правозастосовна техніка, інтерпретаційна техніка.

Резюме

Антошкіна В.К. Проблемы реализации требований юридической техники и их влияние на процесс толкования.

В статье определены причины, факторы и условия, вызывающие необходимость толкования правовых норм, с выделением объективных и субъективных. Установлено, что одной из причин необходимости толкования является несовершенство законодательства, вызванное несоблюдением требований юридической техники, которым уделено с этих позиций значительное внимание. Исследована сущность юридической техники, ее правила, приемы и виды, структурные элементы, формы функционирования.

Также в рамках данной проблематики автором определены вопросы соблюдения техники составления качественных интерпретационных актов. Даны рекомендации относительно возможных способов повышения качества указанных актов.

Ключевые слова: юридическая техника, толкование права, несовершенство законодательства, законодательная техника, правоприменительная техника, интерпретационная техника.

Summary

Valeriya Antoshkina. Problems of implementation of legal technique requirements and their influence on interpretation process.

The current stage of domestic law development is very dynamic. It is characterized by the formation of completely new concepts and approaches to the regulation of certain relations and, accordingly, by the adoption of significant regulatory material in a short time. Without a deep understanding of the content of the legal norms, their effective implementation is impossible. It is still the reason that the interpretation of law is recently being paid increasing attention, particularly in this paper. In it the author set as a purpose to determine the influence of legal technique on the interpretation process.

The beginning of the article identifies the causes, factors and conditions that make it necessary to interpret legal rules, with the separation of objective and subjective ones. These include the general abstract nature of the norms, the extension of their effect to a large number of subjects and situations, while the need for comparing the general norm with the particular situation; the diversity of situations and interests of persons implementing the rules of law; the emergence of new relationships that did not exist at the time of the adoption of regulations, but which require legal regulation; linguistic-logical external form of norms, special legal terminology usage; awareness and intellectual, moral level of the subjects who implement the norms, etc.

The author notes that one of the factors of the imperfection of the current legislation, which leads to its complicated understanding, is the neglect of the rules of lawmaking technique. In fact, professional law-developers lawyers have been excluded from this process. In such a situation, legal expertise and the principle of systematic regulation of social relations are neglected. Lawmaking technique in Ukraine is essentially ignored by participants of the legislative process. Also, interpretation sometimes reveals various deficiencies that occur in the system of legislation (eg, gaps in law, competition of rules, legal conflicts).

The article briefly covers the main provisions on the essence of legal technique, its rules, ways and types, structural elements, form of existence. The toolkit of legal technique and legal technology is compared.

The normative legal acts that have been adopted in our country for the last fifteen years and which contain the rules for creating legal acts of different levels, (mainly in the form of Methodical Recommendations) are analyzed.

The paper states that the technique of interpretation of legal norms is one of the varieties of legal technique and covers a system of means, rules, ways, methods of interpretation. In this case, the technical-legal interpretation tool is divided into: 1) proper technique for interpreting the legal norms: technical means (texts of normative documents, scientific literature, computer equipment, devices, etc.); 2) technology of legal norms interpretation: ways, means, methods that are intangible.

Also within the framework of such a problem the author identified the problem of adherence of the technique of making qualitative interpretative acts. For this purpose, it is proposed to provide an appropriate level of technical-legal knowledge of interpreters – the ability to operate theoretically and practically the categories of interpretive techniques, knowledge of the culture of thinking and the art of logical analysis, knowledge of the general laws of analysis and the ability to correctly implement in writing and oral forms. Another factor of the effectiveness of such a process is the establishment at the legislative level of rules and requirements regarding the legal nature and technique of legal norms interpretation acts.

Key words: legal technique, interpretation of law, imperfection of legislation, legislative technique, law enforcement technique, interpretation technique.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2019.03

УДК 340.12

А.Є. КУБКО

Андрій Євгенович Кубко, кандидат юридичних наук, докторант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*

ORCID: 0000-0002-2870-8567

ДЕРЖАВНІ ІНТЕРЕСИ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ: ДЕЯКІ ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ

Постановка проблеми. Проблема відповідальності держави сьогодні є однією із ключових у контексті наукового дослідження правової системи України, державного механізму, системи права. Наукове розуміння, нормативна регламентація відповідальності держави набули актуальності. Існування й розвиток інституту відповідальності держави стали об'єктивною необхідністю з точки зору забезпечення дотримання принципів правової держави. Так, наприклад, дотримання прав і свобод громадян позбавляється практичної змісту і стає значною мірою декларативним гаслом, якщо механізми притягнення держави до відповідальності за порушення прав і свобод відсутні або недостатньо ефективні. У контексті дослідження відповідальності держави провідне місце займає науковий аналіз державних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з досліджуваною проблематикою, розглядались у роботах зарубіжних та українських науковців, зокрема в працях Р. Дольцера (R. Dolzer), М. Райсмана (M. Reisman), А. Райніша (A. Reinisch), С. Шілля (S. Schill), Б. Кінгсбері (B. Kingsbury), Н.М. Оніщенко, Ю.С. Шемшученка, Н.М. Пархоменко, П.М. Рабіновича та інших.

© А.Є. Кубко, 2019

* *Andrii Kubko, Ph.D. in Law, Doctoral candidate of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine*